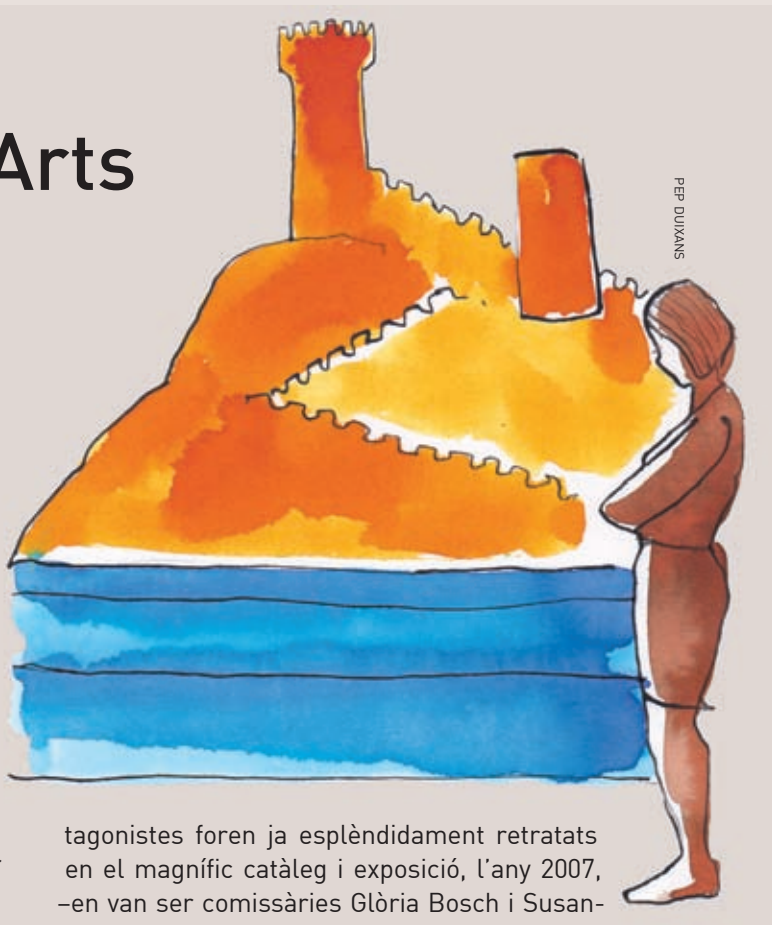

La Bauhaus a la Babel de les Arts

Tossa, a la Costa Brava, era a principis del segle xx un racó de món de difícil accés, que vivia de la pesca, envoltat d'hortes i feixes amb vinyes i figueres, que els tossencs menaven en dies de mal temps. La descoberta de la vila romana el 1914 va atraure historiadors i arqueòlegs de Barcelona, i amb ells arribaren artistes i intel·lectuals refugiats de la Primera Guerra Mundial. Aquesta colònia avantguardista s'agrupava sovint entorn a les Galeries Dalmau, i tenia estretes relacions amb els ambients artístics de París. La capital francesa havia estat el primer refugi de la modernitat, i Barcelona en bona part en prengué el relleu quan a Europa es començà a covar l'hostilitat envers les avantguardes i tot el que representaven de modernitat i lliure pensament. Posteriorment, cap a 1930, el poble acollí una nova onada de refugiats, atïats per l'ascens del nacionalsocialisme alemany. Hitler arriba al poder el 1933, i alguns dels que ja coneixien Tossa i molts d'altres –atrets per lligams d'amistat i de professió– desembarcaren en aquell petit poblet de pescadors. Un exemple el tenim en Fred Ullmann, que arribà el 1936 seguint els vincles de coneixença amb el pintor Òscar Zügel, establert uns mesos abans al poble. La nòmina de nouvinguts és rica i extensa, i ambient i pro-

tagonistes foren ja esplèndidament retratats en el magnífic catàleg i exposició, l'any 2007, –en van ser comissàries Glòria Bosch i Susanna Portell– que portà per títol «Berlín, Londres, París, Tossa, la tranquil·litat perduda».

Arribaren artistes de totes les disciplines, com el pintor bielorús Marc Chagall, que, fascinat per la llum i el color de la badia, l'any 1934 parlaria de «Tossa, paradís blau». També s'establiren a la vila arquitectes alemanys, que hi projectaren diverses obres. És el cas de Fritz Marcus, Gerhard Plank, Krebs, Alf Ballmüller i Henry Mullender, com recull Josep Benet a *La Veu de Catalunya* de 16 de juliol de 1935. El mateix periodista havia dit dos anys abans: «Ningú no podia comptar que Hitler s'hagués convertit, sense voler, en protector del turisme en la nostra Costa Brava, i Tossa, durant l'estiu, fou ple de jueus i d'altres alemanys exiliats».

Amb l'esclat de la Guerra Civil, la majoria d'aquests nouvinguts van desaparèixer i, amb ells, aquell tastet de modernitat i cosmopolitisme que al cap d'uns anys restaria com a referent d'aquell primer turisme elitista i culte, abans de les onades successives i mediàtiques dels anys cinquanta i seixanta. Tossa va esdevenir una escala entre el París assetjat i la terra promesa que per a molts representà Amèrica. I d'aquesta estada, una petja, l'insòlit Museu Municipal, en el qual la majoria d'aquests protagonistes deixaren la seva obra, i la memòria cristal·litzada en alguns escadussers testimonis, arquitectura de primera línia que mereix un reconeixement pel nivell dels seus autors i per la càrrega simbòlica que conserva.

Patrimoni incomprès i amenaçat

Sovint, aquests arquitectes alemanys van deixar a Tossa una arquitectura més californiana, organitzada en porxos, jardins i cobertes de teula àrab. N'hi ha exemples com la Casa Dexeus, de l'arquitecte Krebs, o el Buen Retiro, de Fritz Marcus, que avui ja no podem contemplar. Però el mateix Marcus projectà també l'Hotel Johnstone, en clau moderna, igual que la casa Zügel, de Gerhard Plank, transformats, però on encara avui es pot reconèixer l'aposta per les línies depurades i les cobertes planes del moviment modern. El cas més emblemàtic el trobem en l'arquitecte Boelitz amb la Casa Acerbi, que segueix fidelment l'Escola Bauhaus. Aquesta mostra artística no té aixopluc ni museu, i es troba a favor dels vents, amb un futur incert entre la visió interessada i desinteressada del temps present.